

Denetim Raporu Gecikmesi Üzerinde Denetçi Görüşünün, Denetçi ve Denetim Şirketi Değişiminin Etkisi: BIST’te Bir Uygulama*

Erol GEÇİCİ**

ÖZET

Bu çalışmada, 2015-2023 yılları arasında Borsa İstanbul’da (BIST) sürekli işlem gören 190 finansal olmayan şirketin denetçi görüşünün, erken/geç denetçi değişiminin ve denetim şirketi değişiminin denetim raporu gecikmesine etkisinin panel veriyile analiz edilmesini amaçlamaktadır.

Araştırma sonucuna göre şartlı veya görüş bildirmekten kaçınma denetim görüşü ile denetim raporu gecikmesi arasında anlamlı pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak erken/geç denetçi değişiminin ve denetim şirketi değişiminin denetim raporu gecikmesi üzerinde anlamlı bir etkisi tespit edilememiştir. Aktif kârlılık oranı, şirket büyüklüğü ve dört büyük denetim şirketi tarafından denetlenme ile denetim raporu gecikmesi arasında negatif ilişki tespit edilirken, zarar ile denetim raporu gecikmesi arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bulguların, denetim sürecindeki faktörlerin denetim raporu gecikmesi üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

***Anahtar Kelimeler:** Denetim Raporu Gecikmesi, Denetçi Görüşü, Denetçi Değişimi, Panel Veri Analizi, BIST*
***JEL Sınıflandırması:** M40, M42, M49.*

The Impact of Auditor Opinion, Auditor Change, and Audit Firm Change on Audit Report Delay: An Application in BIST

ABSTRACT

This study aims to analyze the effect of auditor's opinion, early/late change of auditor and change of audit firm on audit report delay for 190 non-financial companies continuously traded on Borsa Istanbul (BIST) between 2015 and 2023 using panel data.

The results of the research reveal a significant positive relationship between a qualified opinion or a disclaimer of opinion and audit report delay. However, there is no significant effect of early/late change of auditor and change of audit firm on audit report delay. While a negative relationship was identified between return on assets, company size, and auditing by one of the Big Four firms with audit report delay, a positive relationship was found between firm losses and audit report delay. The findings are expected to contribute to the literature on the effects of factors in the audit process on audit report delay.

***Keywords:** Audit Report Delay, Auditor Opinion, Auditor Change, Panel Data Analysis, BIST*

***Jel Classification:** M40, M42, M49.*

* Erol Geçici. Published by The Journal of Accounting and Finance. This article is published under the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0) licence.

Makale Gönderim Tarihi: 19.09.2024, **Makale Kabul Tarihi:** 23.12.2024, **Makale Türü:** Araştırma Makalesi

** Öğr. Gör. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, erolgecici@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3511-0176.

1. GİRİŞ

Günümüzde finansal raporların zamanında sunulması, sermaye piyasalarının etkinliği ve yatırımcı güveni açısından büyük önem taşımaktadır. Denetimin etkinliği ve verimliliği, denetim komitesi yapısı ve şirketin genel finansal durumu gibi çeşitli faktörler denetim süresini etkilemektedir. Uluslararası literatürde denetim raporlarının zamanında sunulmasını etkileyebilecek kurumsal yönetim, denetimin karmaşıklığı ve denetçi özelliği/iş riski gibi faktörler incelenmiştir (Durand, 2019: 51-53). Ancak bu literatürdeki çalışmaların çoğu belirli sektörler veya coğrafi bölgelerle sınırlı kalmakta ve genel geçerlilikleri sorgulanabilmektedir. Türkiye’de denetim raporunun gecikmesi ve zamanlılığı üzerine yapılan çalışmaların az olması nedeniyle denetçi görüşü, denetçi ve denetim şirketi değişimi gibi faktörler incelenerek literatüre yeni bir bakış açısı kazandırılması hedeflenmektedir.

Denetçi değişimi de bu bağlamda önem kazanmaktadır. Zira bir denetçi, on yıl içinde aynı şirket için toplam yedi yıl görev yaparsa zorunlu olarak değiştirilmesi gerekir ve bu denetçi, aynı şirkette üç yıl geçmedikçe yeniden atanamaz (TTK, mad. 400/2). İşletmeler bu süre dolmadan da isteğe bağlı olarak denetçi değişikliğine gidebilmektedir. Bu tür zorunlu ya da isteğe bağlı denetçi değişiklikleri, denetim sürecinde belirsizlik yaratarak denetim raporlarının zamanında sunulmasını zorlaştırabilmektedir. Denetçinin, finansal tabloların tüm önemli yönleriyle geçerli finansal raporlama çerçevesine uygun olarak hazırlandığı sonucuna varması durumunda verdiği görüş olumlu bir denetçi görüşüdür (BDS 700, mad. 7/c). Olumlu bir denetçi görüşü, denetim sürecinin sorunsuz ilerlemesine katkı sağlarken, olumsuz bir görüş denetim sürecini uzatabilmektedir (Oussii ve Boulila Taktak, 2018: 47; Soltani, 2002: 215; Whittred, 1980: 563).

Denetim raporlarının gecikmesi, yatırımcılar için belirsizlik ortamı meydana getirdiği için şirketin hisse senedi fiyatında dalgalanmalara yol açabilmektedir (Abbott vd., 2012: 4). Ayrıca denetim raporlarının gecikmesi, şirketin kurumsal yönetim kalitesi hakkında olumsuz bir izlenim yaratabilmekte ve bu da şirketin piyasa değeri üzerinde negatif etkilere neden olabilmektedir (Schwartz ve Soo, 1996; Sultana vd., 2015: 73). Denetim raporundaki gecikme, yatırımcılar, borç verenler, düzenleyici kurumlar ve diğer paydaşlar için de bir endişe kaynağı oluşturmuştur (Astami vd., 2024: 1). Bu bağlamda, denetim raporu gecikmesinin önlenmesi için çeşitli stratejiler geliştirilebilir. Bu stratejiler arasında, denetim sürecinin daha iyi planlanması, denetim komitesinin etkinliğinin artırılması ve denetim sürecine dahil olan paydaşların iş birliğinin güçlendirilmesi sayılabilir. Ayrıca denetim sürecindeki belirsizliklerin azaltılması için denetçi değişimi ve denetim şirketi değişimi gibi faktörlerin dikkatle yönetilmesi gerekmektedir.

Müşteri işletme düzeyindeki özellikler (örneğin, işletme büyüklüğü, endüstri türü, kârlılık, kaldıraç, finansal tablo içeriği ve düzeltmeler) genellikle denetim raporu gecikmesini belirleyen çalışmalar (Ettredge vd., 2006) ana odağını oluştururken denetçi büyüklüğü, dış denetçinin yapısı, denetim dışı hizmetlerin sağlanması, denetçi görev süresi, denetim şirketi teknolojisi, denetim ortağı rotasyonu ve denetçi değişiklikleri gibi dış denetçi özellikleri çalışmaları (Tanyi vd., 2010) ise bir diğer önemli araştırma akımını oluşturmaktadır (Sultana vd., 2015: 74).

Denetim raporu gecikmesi üzerine yapılan çalışmalar, genellikle gelişmiş ekonomilere odaklanmış olup gelişmekte olan ekonomiler üzerindeki etkilerinin daha fazla araştırılması

gerekmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde, denetim raporu gecikmesinin nedenleri ve sonuçları üzerine yapılacak çalışmalar, bu alandaki literatüre önemli katkılar sağlayacağı beklenmektedir.

Araştırmanın temel amacı, denetim raporu gecikmesinin belirleyicilerini anlamak ve bu faktörlerin Türkiye’deki BIST şirketleri üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır.

Bu çalışmada aşağıdaki araştırma soruları ele alınmaktadır:

- Gelişmekte olan bir ekonomi (Türkiye) bağlamında denetçi görüşü ile denetim raporu gecikmesi (R_GEC) ne ölçüde ilişkidir?
- Denetçi ve denetim şirketi değişimi ile R_GEC ne ölçüde ilişkilidir?

Sonuç olarak bu çalışmada denetim raporu gecikmesi ile denetçi görüşü, denetçi değişimi ve denetim şirketi değişimi arasındaki ilişkiler ele alınarak, denetim süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik öneriler sunulacaktır. Bu bağlamda çalışma Türkiye’deki finansal raporlama süreçlerinin etkin ve güvenilir hale getirilmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Çalışmada BIST’te sürekli işlem gören 190 finansal olmayan şirketin 2015-2023 yılları arasındaki veriler kullanılarak denetçi görüşü, denetçi ve denetim şirketi değişiminin denetim raporu gecikmesi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Denetim raporu gecikmesi, denetçi görüşü, denetçi erken ve geç değişimi ve denetim şirketi değişimi değişkenleri Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) ve şirket web sitesinden; kaldıraç oranı, işletme büyüklüğü, kârlılık oranı ve zarar değişkenleri ise Finnet veri tabanından temin edilmiştir.

2. DENETİM RAPORU GECİKMESİ VE ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Denetim raporunun gecikmesi ya da zamanlılığı, bir şirketin mali yıl sonu ile denetçi raporunun yayımlanma tarihi arasında geçen süreyi ifade etmektedir (Ashton vd., 1987: 279; Durand, 2019: 45). Şirketlerin finansal bilgileri zamanında yayınlanması hem bilgi piyasasının etkin işleyişinde hem de yatırımcıların karar alma süreçlerinde kritik bir rol oynayan finansal raporlamanın temel bir unsurudur (Oussii ve Boulila Taktak, 2018: 34; Sultana vd., 2015: 73).

Denetim raporunun gecikmesi, şirketin yönetsel ve operasyonel süreçlerinin yanı sıra denetim prosedürlerinin verimliliğiyle de doğrudan ilişkilidir. Bu sürenin uzunluğu, şirketin mali durumunu ve denetim kalitesini etkileyebilecek önemli bir faktör olduğu vurgulanmaktadır.

Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği’nde (II-14.1) belirtildiği üzere, Türkiye’de borsada işlem gören işletmeler yıllık finansal raporlarını bağımsız denetim raporlarıyla birlikte, konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğü yoksa hesap döneminin bitiminden itibaren 60 gün, konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğü varsa 70 gün içinde bildirmek zorundadır (SPK, 2013: madde 10). Bu süreler, finansal raporların zamanında kamuya açıklanmasını ve yatırımcıların doğru bilgilendirilmesini sağlamak amacıyla belirlenmiştir. Ayrıca ara dönem finansal raporların bildiriminde, konsolide finansal tablo hazırlama zorunluluğu bulunmayan durumlarda 30 gün, konsolide tablo zorunluluğu varsa

40 gün süre tanınmıştır (SPK, 2013: mad. 11). Bu düzenlemeler, denetim raporlarının zamanında sunulmasını ve rapor zamanlılığının sağlanmasını temin etmektedir.

Dyer ve Mchugh (1975: 213), Avustralya'daki işletmelerin yıllık raporlarını tahmin edilen süreden geç teslim etme sebeplerini aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- İşletmeler, yıl sonu hesaplarını düzenlerken bazı işlemleri kaydetmekte geç kaldığı için denetim süresi uzamaktadır.
- Denetim için gerekli belgelerin hazırlanamaması veya fiziksel varlıkların doğru ve zamanında sayılamaması nedeniyle yaşanan aksaklıklar denetim sürecini uzatmaktadır.
- Denetim sürecinde teyitlerin geç alınması veya yardımcı defter kontrolü nedeniyle gecikmeler yaşanabilmektedir.
- Hesapların değerlemesinde işletme çalışanları ile denetçiler arasında yaşanan anlaşmazlıklar gecikmeye neden olabilmektedir.
- Olağanüstü veya nadir olayların raporlanmasında denetçilerle yaşanan anlaşmazlıklar gecikmelere neden olabilmektedir.

Denetim raporu gecikmesi, paydaşlara zamanında bilgi sağlamayarak finansal bilgilerin kalitesini tehlikeye atabilmektedir (Knechel ve Payne, 2001: 137). Denetçinin denetimi tamamlaması için geçen sürenin uzaması, genellikle raporlanan bilginin güvenilirliği ve doğruluğu konusunda şüpheler uyandırabilmektedir. Uzun süren denetim süreçleri, şirketin finansal durumuna dair olumsuz sinyaller verdiği için yatırımcılar üzerinde negatif bir etki yaratabilmektedir (Durand, 2019: 46). Dolayısıyla denetim sürecindeki gecikmeler hem bilgi asimetrisini artırabilmekte hem de yatırımcı güvenini zedeleyebilmektedir (Bamber vd., 1993: 1).

2.1. Denetçi Görüşü

Denetçi görüşü, finansal tabloların doğruluğunu, tarafsızlığını ve güvenilirliğini sağlamada önemli bir yere sahiptir. Bağımsız ve tarafsız bir denetçi tarafından sunulan görüş, yatırımcılar ve diğer paydaşlar için güvenilir bilgi sağlayarak finansal raporlamanın şeffaflığını artırmaktadır (Shuraki vd., 2021: 43).

Denetçi görüşünün doğruluğu ve tarafsızlığı kadar bu görüşün zamanında bildirilmesi de önemlidir. Zamanında sunulmayan bir denetim raporu, finansal bilgilerin güncelliğini yitirmesine neden olabilir ve paydaşların bu bilgilere dayalı olarak alacakları kararların etkinliğini olumsuz yönde etkileyebilir. Denetçi görüşünün denetim raporunun gecikmesi üzerindeki etkisi birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir (Ng ve Tai, 1994; Oussii ve Boulila Taktak, 2018; Sultana vd., 2015).

Denetçi görüşü, denetim sürecinde karşılaşılan sorunlara, denetlenen şirketin finansal durumu ve işlem karmaşıklığına bağlı olarak değişebilmektedir. Finansal tabloların standartlara uygun olmaması veya belirsizlikler içermesi durumunda denetçi şartlı, olumsuz ve görüş bildirmekten kaçınma görüşü bildirebilmektedir. Bu tür görüşler verildiğinde ek incelemeler ve

değerlendirmeler gerektiğinden denetim raporunun tamamlanma süresi uzayabilmektedir (Schwartz ve Soo, 1996: 364; Soltani, 2002: 215).

Denetçi, finansal tablolarda hatalar veya eksiklikler tespit ettiğinde bu durumu raporlamak ve düzeltmek için daha fazla zaman harcamaktadır. Ayrıca şirketlerin yöneticileri şartlı görüş almaktan hoşlanmazlar, bu nedenle denetçilerle müzakere etmeye veya verilen görüşü değiştirmeleri için baskı yapmaya çalışırlar (Bonson-Ponte vd., 2008: 134). Bu bağlamda denetim görüşünün niteliği denetim raporunda gecikmelere neden olabilmektedir. Bu etkiyi anlamak ve ölçmek için denetçi görüşü ile denetim raporunun gecikmesi arasındaki ilişkinin incelenmesi önem arz etmektedir. Bu doğrultuda aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H1: Denetçi görüşü (DEN_GOR) ile denetim raporunun gecikmesi (R_GEC) arasında pozitif bir ilişki vardır.

2.2. Denetçi Değişim Süresi

Denetçiler, denetim görüşü oluşturma sürecinde riskleri ve bu risklerin işletme üzerindeki etkilerini dikkate alarak denetim çalışmalarını planlamakta ve yürütmektedir. Bu süreçte denetçiler, finansal tabloların yürürlükteki standartlara uygun olup olmadığını değerlendirdikten ve yeterli kanıt topladıktan sonra görüş bildirmektedir. Ancak denetim süreci içinde yaşanabilecek denetçi değişimi, sürecin dinamiklerini ve kalitesini etkileyerek denetim raporunun gecikmesine neden olabilmektedir. Yeni denetçi müşterinin iş uygulamalarını, faaliyetlerini ve finansal raporlama sistemlerini öğrenmek ve denetçi değişikliğini takip eden yıl içinde müşteriyi tanımak için önemli miktarda ekstra çaba sarf etmek zorunda kalmaktadır (Tanyi vd., 2010: 675). Denetim sürecinde yaşanan bu tür değişiklikler, raporun zamanında tamamlanmasını zorlaştırabilmekte ve denetim raporunun gecikmesine yol açabilmektedir. Denetçi değişiminin denetim raporunun gecikmesi üzerindeki etkisi birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir (Ng ve Tai, 1994; Oussii ve Boulila Taktak, 2018).

Denetçi değişimi, denetim sürecinde bilgi aktarımı ve belirsizliklerin artması gibi zorluklara neden olabilmektedir. Yeni denetçi, önceki denetim bulgularını ve şirketin finansal yapısını anlamak için ek değerlendirmeler yapmak zorunda kalabilmektedir. Bu süreçte, denetim kapsamının genişlemesi, ek kanıt toplama gereksinimi ve belirsizliklerin giderilmesi için çok sayıda inceleme yapılması gerekebilmektedir. Tüm bu faktörler, denetim raporunun tamamlanma süresinin uzamasına dolayısıyla gecikmelere neden olabilmektedir (Schwartz ve Soo, 1996: 364). Denetçi değişiminin zamanlaması da denetim raporunun gecikmesi üzerinde farklı etkiler yaratabilmektedir. Denetçi değişiminin denetim sürecinin erken (üçüncü çeyrek - dokuzuncu ay- veya öncesi) veya geç (dördüncü çeyrek -on ikinci ay- veya sonrası) aşamalarında gerçekleşmesi, denetim sürecinin karmaşıklığını ve raporun tamamlanma süresini farklı şekillerde etkileyebilir. Erken bir denetçi değişimi, yeni denetçinin finansal tabloları daha iyi kavramasına olanak tanırken, geç bir denetçi değişimi, sürecin tamamlanmasını zorlaştırabilir ve gecikmeleri artırabilir. Bu bağlamda, denetçi değişiminin zamanlamasıyla ilgili iki ayrı hipotez geliştirilmiştir:

H2: Erken denetçi değişimi (ERK_DEG) ile denetim raporu gecikmesi (R_GEC) arasında negatif bir ilişki vardır.

H3: Geç denetçi değişimi (GEC_DEG) ile denetim raporu gecikmesi (R_GEC) arasında pozitif bir ilişki vardır.

2.3. Denetim Şirketi Değişimi

Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşların (KAYİK) denetimi ve faaliyet alanları, işletme büyüklükleri, çalışan sayısı gibi ölçütlere göre kurumca belirlenen işletmelerin denetimi yalnızca denetim kuruluşları tarafından gerçekleştirilmektedir (BDY, mad. 11/3). Bu durum, bir işletmenin denetim şirketini değiştirmesi halinde denetim sürecinin yeniden yapılandırılması ve yeni denetim ekibinin şirketin finansal yapısını, iş süreçlerini ve risklerini yeniden değerlendirmesini gerektirmektedir. Bu yeniden değerlendirme süreci, denetim süresini uzatabilir ve denetim raporunun zamanında tamamlanmasını zorlaştırabilir. Özellikle yeni denetim şirketinin, müşteri işletmenin geçmiş finansal tablolarına dair yeterli bilgiye sahip olmaması, denetim sürecinde ek zaman ve kaynak tahsisi gerektiren adımların atılmasına yol açabilmektedir.

Denetim şirketi değişimi, yeni denetim şirketinin, müşteri işletmenin iç kontrol sistemlerini ve finansal raporlama süreçlerini anlaması için daha fazla çaba sarf etmesini gerektirebilir. Bu durum, denetim sürecinde belirsizliklerin artmasına ve denetim kapsamının genişlemesine neden olabilmektedir. Ayrıca denetim şirketi değişimi genellikle yönetim kurulu ve denetim komitesi arasında iletişim gerektirdiği için bu durum denetim sürecinde zaman kayıplarına ve raporun gecikmesine neden olabilmektedir. Yeni denetim şirketi, müşteri işletmenin operasyonlarına ve finansal durumuna dair yeterli bilgiye sahip olmaması, denetim sürecinin karmaşıklığını artırabilmekte ve sonuç olarak denetim raporunun zamanında sunulmasını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Durand, 2019: 50).

Denetim şirketi değişiminin denetim raporunun zamanlaması üzerindeki potansiyel etkisi, finansal raporlamanın güvenilirliği ve etkinliği açısından önem taşımaktadır. Denetim şirketi değişiminin denetim raporu gecikmesi üzerinde etkisini araştıran Merter ve Özer (2024:11) ve Öztürkçü Akçay (2022: 28) anlamlı ilişki bulamazken, Gümrah (2022: 87) negatif ilişki; Tuan vd. (2020: 37) ise pozitif ilişki tespit etmiştir. Bu bağlamda, denetim şirketi değişiminin denetim raporunun tamamlanma süresini nasıl etkilediğini anlamak hem denetim sürecinin etkinliği hem de paydaşlar için sunulan bilgilerin zamanında ve güvenilir olmasını sağlamak önemli hale gelmektedir. Bu çerçevede, denetim şirketi değişimi ile denetim raporunun gecikmesi arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir:

H4: Denetim şirketi değişimi (SRK_DEG) ile denetim raporu gecikmesi (R_GEC) arasında pozitif bir ilişki vardır.

Bu hipotezler, denetçi görüşü ve denetim şirketi değişiminin denetim raporu gecikmeleri üzerindeki potansiyel etkilerini araştırmaktadır. Analiz sonuçları, bu ilişkilerin yönünü ve anlamlılığını ortaya koyacaktır.

3. LİTERATÜR ÇALIŞMALARI

3.1. Uluslararası Çalışmalar

Uluslararası literatürde muhasebe ve denetim alanında, denetim raporu gecikmesi üzerine yapılan çalışmalar önemli bir yere sahiptir. Literatürde araştırmacılar farklı ülkeler ve dönemlerde denetim raporu gecikmesini ele almışlardır. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda sunulmuştur.

Whittred (1980), Sidney Borsası'nda yer alan 245 şirketin 1965-1974 yılları arasındaki şartlı denetim görüşlerinin denetim raporu zamanlılığı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çalışmada, şartlı denetim görüşünün denetim raporunun yayınlanma süresini uzattığı tespit edilmiştir.

Ng ve Tai (1994), Hong Kong Borsası'nda 1990 yılında 292 şirket ve 1991 yılında ise 260 şirketin işlem gördüğü dönemde denetim raporlarındaki gecikmeleri etkileyen faktörleri incelemiştir. Çalışmada, denetim raporu gecikmesi ile denetçi değişikliği, şartlı denetim görüşü ve büyük denetim şirketlerince denetlenme arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Schwartz ve Soo (1996), ABD'de 1988-1993 yılları arasında Amerikan Sermaye Piyasası Kurulu (SEC) Form 8-K raporlarından elde edilen 1800 şirket-yılı verisini kullanarak, denetçi değişikliğinin denetim raporu gecikmesi üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmada, erken denetçi değişiminin denetim raporu gecikmesini azalttığı; geç denetçi değişiminin ise denetim raporu gecikmesini etkilemediği tespit edilmiştir. Ayrıca şartlı denetçi görüşünün ve işletmenin zarar etmesinin, denetim raporu gecikmesini artırdığı; işletme büyüklüğünün ise denetim raporu gecikmesini azalttığı sonucuna varılmıştır.

Soltani (2002), Fransa'da halka açık şirketlerin 1986-1995 yılları arasında 5801 şirket-yıl verisini kullanarak denetim raporu gecikmesi üzerinde denetim görüşünün etkisini araştırmıştır. Çalışmada, şartlı denetim görüşü bildirimiminin denetim raporunun yayınlanma süresini uzattığı tespit edilmiştir.

Lee ve Jahng (2008), Kore Finansal Hizmetler Veri Tabanı (KFSS) kullanarak 1999-2005 yılları arasında 1537 şirketin 8883 şirket-yılı verisine dayanarak, denetim raporu gecikmesinin denetçiyle ilgili bazı faktörler tarafından belirlenip belirlenmediğini incelemiştir. Çalışmada, olumlu denetim görüşü, BİG4, ROA ve şirket büyüklüğünün denetim raporu gecikmesini azalttığı; finansal kaldıraç oranının ve zarar eden şirketlerin ise gecikmeyi artırdığı tespit edilmiştir.

Bonson-Ponte vd. (2008), İspanya Madrid Borsası'nda yer alan 105 şirketin 2002-2005 yılları arasındaki verilerini kullanarak, denetim raporu gecikmesi üzerinde etkili olan faktörleri incelemiştir. Çalışmada, denetçi olumlu görüşü ile denetim raporu gecikmesi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir; ancak şirket büyüklüğünün denetim raporu gecikmesini negatif yönde etkilediğine ulaşılmıştır.

Abbott vd. (2012), Fortune 1000'de yer alan (bankalar hariç) şirketlerin iç denetim yöneticilerine, dış denetim zamanlılığı üzerinde iç denetim yardımının (internal audit assistance) etkisini araştıran bir anket uygulamış ve nihai olarak 134 anket verisi elde etmiştir.

Çalışmada, dış denetim zamanlılığının iç denetim tarafından sağlanan yardım ve şirket büyüklüğü ile negatif; finansal kaldıraç ve zararlar ise pozitif bir ilişkisi tespit edilmiştir.

Sultana (2015), Avustralya Menkul Kıymetler Borsası'nda (ASX) 2004-2008 yılları arasında sürekli işlem gören 494 şirket-yıl gözlemine dayanan bir örneklemede denetim komitesi özellikleri ile denetim raporu gecikmesi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Denetim raporu gecikmesi üzerinde şartlı görüşün, dört büyük denetim şirketince denetlenmenin (BIG4) ve finansal kaldıraçın anlamlı bir etkisi tespit edilememiştir. Ancak işletme büyüklüğünün denetim raporunun gecikmesi üzerinde negatif bir etkisi tespit edilmiştir.

Oussii ve Boulila (2018), Tunus'ta 2011-2013 döneminde borsada işlem gören 162 şirket-yıl gözlemi üzerinde finansal raporun zamanlılığı ile denetim komitesi etkinliği arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Finansal raporların zamanlılığı ile şartlı denetim görüşü pozitif bir ilişki gösterirken, denetçi değişikliğinin finansal raporların zamanlılığı üzerinde etkisi tespit edilememiştir. Ayrıca aktif kârlılık oranı (ROA) ile finansal raporların zamanlılığı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur.

Habib vd. (2019), kurumsal yönetim, denetim ve işletmeye özgü belirleyicilerin denetim raporu gecikmesi üzerindeki etkisini incelemiştir. Denetim raporu gecikmesi ile denetim görüşü arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Denetçi değişikliği ve BIG4 ile denetim raporu gecikmesi arasında ise negatif bir ilişki bulunmuştur.

Borgi vd. (2021), Suudi Arabistan Menkul Kıymet Borsası'nda 2014-2017 döneminde 119 finansal olmayan şirketin CEO özellikleri ile finansal rapor zamanlılığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Finansal rapor zamanlılığı ile şartlı görüş ve finansal kaldıraç arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak finansal rapor zamanlılığı ile işletme büyüklüğü arasında ise negatif bir ilişki bulunmuştur.

Merter ve Özer (2024), Türkiye'de 2009-2019 yılları arasında finansal olmayan 2284 şirket-yılı verisi kullanarak finansal rapor zamanlılığı ve denetim komitesi özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada, olumlu denetçi görüşü, ROA ve BIG4 ile finansal rapor zamanlılığı arasında negatif ilişki tespit edilmiştir. Şirket büyüklüğünün ve denetim şirketi değişiminin finansal rapor zamanlılığıyla anlamlı bir ilişkisine ulaşılamamıştır.

3.2. Ulusal Çalışmalar

Uluslararası literatürün ardından, ulusal literatürde denetim raporu gecikmesini konu alan çalışmalardan bazıları aşağıda sunulmuştur.

Cengiz (2017), BIST'te yer alan 140 işletmenin 2010-2015 yılları arasındaki verilerini kullanarak denetim komitesinin etkinliğinin denetim raporu yayınlanma süresi üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, denetim raporu yayınlanma süresi ile BIG4 ve şirket büyüklüğü arasında negatif ilişki tespit edilmiştir.

Tuan vd. (2020), BIST'te 2010-2017 yılları arasında işlem gören şirketlerin denetim raporu gecikmesi ile denetim şirketi değişimi arasındaki ilişkiyi 1200 şirket-yıl gözlemine dayanarak incelemiştir. Araştırma sonucunda, denetim raporu gecikmesi üzerinde denetim

şirketi değişiminin pozitif; işletme büyüklüğünün, ROA ve kaldıraç oranının ise negatif etkisi tespit edilmiştir.

Güleç ve Aktaş Mozeikçi (2020), 2017 yılında BIST’te yer alan 123 şirketin denetim raporu gecikmesinin temel belirleyicilerini incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre, işletme büyüklüğü ve kârlılık ile denetim raporu gecikmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak finansal kaldıraç oranı ile denetim raporu gecikmesi arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılamamıştır.

Gümrah ve Tanç (2022), Türkiye’de 54 finans kuruluşunun 2018-2022 yılları arasında denetim raporlarındaki gecikmeyi etkileyen faktörleri incelemiştir. Araştırmada, denetim raporu gecikmesi ile şartlı görüşün pozitif; ROA ve denetim şirketi değişiminin ise negatif ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Öztürkçü Akçay (2022), BIST’de yer alan 219 şirketin 2015-2020 yılları arasındaki verilerini kullanarak denetim raporu gecikmesi üzerinde denetim şirketi değişiminin etkisini araştırmıştır. Çalışmada, denetim raporu gecikmesi ile denetim şirketi değişimi ve finansal kaldıraç oranı arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken; işletme büyüklüğü ve ROA ile denetim raporu gecikmesi arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir.

Uluslararası literatürde, denetim raporu gecikmesi üzerinde denetim komitesi özellikleri, denetçi görüşü ve denetçi değişikliği konuları yaygın olarak ele alınırken, ulusal literatürde genel olarak denetim raporu gecikmesi ile denetim komitesi özellikleri ve denetim şirketi değişimi incelenmiştir. Bu çalışma, Türkiye’de denetim raporu gecikmesi üzerinde denetçi görüşü, denetçi değişikliği ve denetim şirketi değişimini birlikte ele alan öncül çalışmalardan biridir. Bu çalışmanın, denetim raporu gecikmesini etkileyen faktörlerin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlaması; bilgi kullanıcıları ve düzenleyici kurumlar için yol gösterici olması beklenmektedir.

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

4.1. Örneklem ve Değişkenler

Çalışmanın örneklemini, 2015-2023 yılları arasında BIST’te sürekli işlem gören 190 finansal olmayan şirketten oluşmaktadır. Öncelikle, 2023 yılı sonu itibarıyla BIST’te işlem gören 539 şirket arasından, finans sektöründe yer alan 152 şirket, mali yapılarındaki farklılıklar nedeniyle kapsam dışı bırakılmıştır. Ayrıca belirtilen dönemde verisi olmayan ya da eksik veriye sahip şirketler de çıkarılmış olup, nihai örneklem 190 şirketten oluşmuştur. Örneklem seçimiyle ilgili ayrıntılar Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Örneklem

	Toplam
Borsa İstanbul Şirketleri	539
Eksi:	
Finans (mali) sektöründe yer alan şirketler	(152)
Sürekli işlem görmeyen ve veri eksikliği olan şirketler	(197)
Nihai Sonuç	190

Kaynak: (Borsa İstanbul, 2023: 10)

Tablo 2’de, BIST’teki şirketler; imalat, elektrik-gaz-su, inşaat-bayındırlık, toptan-perakende ticareti, ulaştırma-depolama, teknoloji, bilgi-iletişim ve diğerleri olmak üzere sekiz sektör grubuna ayrılmıştır. İmalat sektörü 135 şirketle (yüzde 71,05) en büyük paya, teknoloji sektörü 13 şirketle (yüzde 6,84) ikinci en büyük paya ve toptan-perakende ticareti sektörü ise 12 şirketle (yüzde 6,32) üçüncü en büyük paya sahiptir.

BIST'te yer alan işletmelerin denetim raporu bildirim süreleri Tablo 2’de görüldüğü üzere sektörler arasında küçük farklılıklar göstermektedir. En kısa gecikme süresi teknoloji ve bilgi iletişim sektörlerinde 61 gün olarak kaydedilirken, en uzun süre 69 gün ile elektrik, gaz ve su sektöründe görülmüştür. Şirketlerin yüzde 71'inin imalat sektörüne ait olduğu dikkate alındığında genel ortalama gecikme süresi bu sektöre yakın bir süre olan 64 gün olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2. BIST Sektörleri

Sektör Adı	Şirket Sayısı (N)	Yüzde (%)	Ortalama Denetim Raporu Gecikmesi
İmalat	135	71,05	65 gün
Teknoloji	13	6,84	61 gün
Toptan ve Perakende Ticareti	12	6,32	65 gün
Elektrik, Gaz ve Su	6	3,16	69 gün
İnşaat ve Bayındırlık	5	2,63	67 gün
Ulaştırma ve Depolama	5	2,63	66 gün
Bilgi ve İletişim	5	2,63	61 gün
Diğerleri*	9	4,74	63 gün
Toplam	190	100	64 gün

* Eğitim, idare, madencilik, mesleki, otel ve tarım sektörleri sayısı az olduğu için diğer grubu içinde yer almıştır.

Denetim raporu gecikmesi, denetçi görüşü, erken ve geç denetçi değişimi, denetim şirketi değişimi ve BIG4 değişkeni verileri Kamuyu Aydınlatma Platformu’ndan (KAP) ve şirket web sitesinden elle toplanmıştır. Kaldıraç oranı, ROA, işletme büyüklüğü ve zarar değişken verileri Finnet veri tabanından edinilmiştir. Çalışmada denetim raporu gecikmesi bağımlı değişken; denetçi görüşü, denetçi değişimi ve denetim şirketi değişimi bağımsız değişken; kaldıraç oranı, kârlılık oranı, büyüklük, BIG4 ve zarar kontrol değişken olarak kullanılmıştır. Analizde, denetim raporu gecikmesinin bağımsız değişkenlerle ve kontrol değişkenleriyle olan ilişkisi incelenmiş, bu faktörlerin denetim raporu gecikmesi üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Tablo 3’te, araştırmada kullanılan bağımlı, bağımsız ve kontrol değişkenlerinin tanımları ve bu değişkenlere ilişkin referanslar yer almaktadır.

Tablo 3. Değişkenlerin Tanımları ve Literatür

Değişken Adı	Tanımlar	Literatür
Denetim Raporu Gecikmesi (R_GEC)	Bir işletmenin mali yıl sonundan denetim raporu tarihine kadar geçen süreyi ifade eder.	(Abbott vd., 2012; Alkhatib ve Marji, 2012; Ashton vd., 1987; Borgi vd., 2021; Cengiz, 2017; Fakhfakh Sakka ve Jarboui, 2016; Güleç ve Aktaş Mozeikçi, 2020; Habib vd., 2019; Handoko vd., 2019; Harindahyani, 2018; Lee ve Jahng, 2008; Merter ve Özer, 2024; O'sullivan, 2000; Oussii ve Boulila Taktak, 2018; Raweh vd., 2021; Schwartz ve Soo, 1996; Sultana vd., 2015; Tanyi vd., 2010)
Denetçinin Görüşü (DEN_GOR)	Denetim raporundaki denetçi görüşü; şartlı, olumsuz veya görüş bildirmekten kaçınma durumunda 1, olumlu ise 0 olarak kodlanmıştır.	(Bonson-Ponte vd., 2008; Borgi vd., 2021; Habib vd., 2019; Harindahyani, 2018; Lee ve Jahng, 2008; Ng ve Tai, 1994; Oussii ve Boulila Taktak, 2018; Schwartz ve Soo, 1996; Soltani, 2002; Sultana vd., 2015)
Denetçi Erken Değişimi (ERK_DEG)	Denetçi değişimi, mali yılın ilk üç, altı veya dokuz ayında gerçekleşmişse 1, aksi halde 0 olarak kodlanmıştır.	(Schwartz ve Soo, 1996)
Denetçi Geç Değişimi (GEC_DEG)	Denetçi değişimi, yılın sonunda (on ikinci ay) gerçekleşmişse 1, aksi halde 0 olarak kodlanmıştır.	(Schwartz ve Soo, 1996)
Denetim Şirketi Değişimi (SRK_DEG)	Denetim şirketi önceki yıla göre değiştiyse 1, aksi halde 0 olarak kodlanmıştır.	(Gümrah ve Taç, 2022; Merter ve Özer, 2024; Öztürkçü Akçay, 2022; Tuan vd., 2020)
Kaldıraç Oranı (LEV)	Toplam Yükümlülükler / Aktif Toplam	(Abbott vd., 2012; Alkhatib ve Marji, 2012; Borgi vd., 2021; Chen vd., 2024; Fakhfakh Sakka ve Jarboui, 2016; Habib vd., 2019; Lee ve Jahng, 2008)
Kârlılık Oranı (ROA)	Net Kâr / Akif Toplam	(Borgi vd., 2021; Lee ve Jahng, 2008; Raweh vd., 2021)
Büyüklik (SIZE)	Aktif toplamının doğal logaritması	(Abbott vd., 2012; Alkhatib ve Marji, 2012; Raweh vd., 2021; Schwartz ve Soo, 1996; Tanyi vd., 2010)
Zarar (LOSS)	Şirket içinde bulunulan dönem zarar etmişse 1; yoksa 0	(Abbott vd., 2012; Chen vd., 2024; Habib vd., 2019; Lee ve Jahng, 2008; Schwartz ve Soo, 1996; Tanyi vd., 2010)

Dört Büyük Denetim Şirketi (BIG4)	Şirket, dört büyük denetim kuruluşu (KPMG, Deloitte, E&Y ve PWC) tarafından denetlenmişse 1, aksi halde 0 olarak kodlanmıştır	(Chen vd., 2024; DeAngelo, 1981; Habib vd., 2019; Schwartz ve Soo, 1996)
Sektör Etkisi	Şirketin bulunduğu sektör kuklasını	(Lee ve Jahng, 2008)
Yıl Etkisi	Şirketin incelenen yıl kuklasını	(Lee ve Jahng, 2008)

Araştırmada denetim raporu gecikmesi üzerinde etkisi araştırılan değişkenler Stata programında literatüre uygun olarak Ordinary Least Squares (OLS) çoklu regresyonla analiz edilmiştir (Abbott vd., 2012: 15; Ashton vd., 1987: 285; Astami vd., 2024: 7; Lee ve Jahng, 2008: 31; Sultana vd., 2015: 78) .

4.2. Araştırma Tasarımı

Denetçi görüşü, erken ve geç denetçi değişimi ve denetim şirketi değişiminin denetim raporu gecikmesi üzerindeki etkisi panel veri analizi kullanılarak test edilmiştir. Araştırmanın modeli aşağıdaki değişkenlerden oluşmaktadır.

$$R\_GEC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 DEN\_GOR_{i,t} + \beta_2 ERK\_DEG_{i,t} + \beta_3 GEC\_DEG_{i,t} + \beta_4 SRK\_DEG_{i,t} + \beta_5 LEV_{i,t} + \beta_6 ROA_{i,t} + \beta_7 SIZE_{i,t} + \beta_8 LOSS_{i,t} + \beta_9 BIG4_{i,t} + \text{Sektör} + \text{Yıl} + \varepsilon_{i,t}$$

Modelde yer alan R_GEC, denetim raporu gecikmesini; DEN_GOR, şartlı/görüş bildirmekten kaçınma denetçi görüşünü; ERK_DEG, denetçi erken değişimini; GEC_DEG, denetçi geç değişimini; SRK_DEG, denetim şirketi değişimini; LEV, kaldıraç oranını; ROA, aktif kârlılık oranını; LOSS, işletmenin zarar etmesini; BIG4, dört büyük denetim şirketi tarafından denetlenmeyi; Sektör, şirketin bulunduğu sektör kuklasını; Yıl, şirketin incelenen yıl kuklasını ve ε hata terimini temsil etmektedir.

5. TANIMLAYICI VE AMPİRİK ANALİZLER

Tablo 4'te bağımlı, bağımsız ve kontrol değişkenlerinin örneklem büyüklüğü, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri sunulmaktadır. Örnekleme yer alan işletmelerde denetim raporunun yayınlanma süresinin ortalaması 64, ortancası 60, standart sapması 20, minimumu 21 ve maksimumu 159 gündür. Denetçi görüşü değişkeninin ortalaması 0.0649 olarak hesaplanmış, bu da denetçilerin %6,49 oranında şartlı/ görüş bildirmekten kaçınma görüşü bildirdiğini ve %93,51 oranında olumlu görüş verdiklerini göstermektedir. Ayrıca erken denetçi değişimi (ERK_DEG) ortalaması 0.3467 olduğu için denetçilerin yaklaşık %35'inin raporlama dönemi sırasında erken değişim geçirdiğini; geç denetçi değişim (GEC_DEG) ortalaması ise 0.0654 olduğu için denetçilerin son dönemde %6,54 oranında geç değişim yaşadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	N	Ortalama	Ortanca	Stan. Sapma	Min.	Mak.
Denetim Raporu Gecikmesi (R_GEC)	1710	64.2771	60	20.5526	21	159
Denetçi Görüşü (DEN_GOR)	1710	.0649	0	.2464	0	1
Denetçi Erken Değişimi (ERK_DEG)	1710	.3467	0	.4760	0	1
Denetçi Geç Değişimi (GEC_DEG)	1710	.0654	0	.2474	0	1
Denetim Şirketi Değişimi (SRK_DEG)	1710	.2029	0	.4022	0	1
Kaldıraç Oranı (LEV)	1710	.5461	.5614	.2988	.0148	4.4013
Aktif Kârlılık Oranı (ROA)	1710	.0604	.0494	.1142	-.7301	.9953
Büyüklik (SIZE)	1710	20.6726	20.4844	2.0210	16.0395	27.6799
Zarar (LOSS)	1710	.2233	0	.4166	0	1
Dört Büyük Denetim Şirketi (BIG4)	1710	.5239	1	.4995	0	1

Tablo 5’te tüm değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon analizine ve varyans şişirme faktörü (VIF) değerlerine yer verilmiştir. Bağımlı değişken denetim raporu gecikmesi (R_GEC) ile denetçi görüşü (DEN_GOR), işletmenin büyüklüğü (SIZE) ve işletmenin zarar etmesi (LOSS) arasında pozitif; kaldıraç oranı (LEV), aktif karlılık oranı (ROA) ve dört büyük denetim şirketi tarafından denetlenme (BIG4) ile negatif korelasyon görülmüştür.

Değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu yaşamamak için bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonun 0.80’i geçmemesi gerekmektedir. Bağımsız değişkenler arasındaki en yüksek ilişki, denetçi erken değişimi (ERK_DEG) ile denetim şirketi değişimi (SRK_DEG) arasındaki 0.662’lik ilişkidir. Bu korelasyon oranı, yüzde 80 sınırını aşmadığı için, değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olmadığını göstermektedir. Ayrıca, bağımsız değişkenler setinin tamamıyla ilgili olan VIF değerinin belirlenen 10 kesme noktasından düşük olduğu hesaplanmıştır. Bulgular, en yüksek VIF değerinin 1.88 olduğunu göstermektedir. Çalışmada, VIF değeri açısından da çoklu bağlantının bir sorun oluşturması olası görünmemektedir (Hair vd., 2009: 197).

Tablo 5. Korelasyon Matrisi ve VIF Değerleri

Değişkenler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	VIF
(1) R_GEC	1.000										-
(2) DEN_GOR	0.044 (0.071)	1.000									1.03
(3) ERK_DEG	0.008 (0.738)	0.003 (0.917)	1.000								1.80
(4) GEC_DEG	-0.034 (0.158)	-0.003 (0.915)	0.050 (0.037)	1.000							1.02
(5) SRK_DEG	0.028 (0.248)	0.021 (0.397)	0.662 (0.000)	-0.004 (0.860)	1.000						1.80
(6) LEV	-0.046 (0.055)	-0.002 (0.935)	-0.021 (0.386)	0.010 (0.688)	-0.043 (0.076)	1.000					1.36
(7) ROA	-0.132 (0.000)	-0.043 (0.076)	0.047 (0.052)	-0.036 (0.141)	0.003 (0.900)	-0.469 (0.000)	1.000				1.88
(8) SIZE	0.100 (0.000)	-0.119 (0.000)	-0.035 (0.148)	0.021 (0.395)	-0.051 (0.036)	0.167 (0.000)	0.050 (0.037)	1.000			1.28
(9) LOSS	0.139 (0.000)	0.013 (0.604)	-0.060 (0.013)	0.034 (0.161)	-0.033 (0.170)	0.262 (0.000)	-0.597 (0.000)	-0.108 (0.000)	1.000		1.57
(10) BIG4	-0.156 (0.000)	-0.162 (0.000)	-0.073 (0.002)	0.106 (0.000)	-0.081 (0.001)	0.146 (0.000)	0.028 (0.252)	0.433 (0.000)	-0.034 (0.158)	1.000	1.29

Tablo 6, denetçi görüşünün, denetçinin erken ve geç değişiminin ve denetim şirketi değişiminin denetim raporu gecikmesi üzerindeki etkisine yönelik çoklu regresyon analizi sonuçlarını göstermektedir. Çalışmada, 2023 yılında uygulanan enflasyon muhasebesi nedeniyle denetim raporu gecikmesinde bir artış gözlenmiştir. Bu nedenle, 2023 yılının bu gecikmelerde anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığına bakmak için ilk modelde 2015-2023 yıllarının tamamı analize dahil edilirken, ikinci modelde ise 2023 yılı analizden çıkarıldıktan sonra hesaplama yapılmıştır. Tablo 6'da görüldüğü üzere, her iki modelde değişkenler arasındaki ilişkide önemli bir farklılık görülmemiştir. Erken denetçi ve denetim şirketi değişiminin denetim raporu gecikmesi üzerinde anlamlı olmayan etkilerinde işaret farklıları gözlemlense de sonuçlar benzer olduğundan açıklamalar tüm yılları içeren Model 1'e göre yapılmıştır.

Tablo 6'da denetim raporu gecikmesi (R_GEC) ile denetçi görüşü (DEN_GOR) arasında istatistiksel olarak pozitif bir ilişki bulunmuştur. Denetçi, denetim raporunda şartlı ya da görüş bildirmekten kaçınma görüşü bildirirse denetim raporunun yayınlanma süresi uzamaktadır. Bu sonuç denetim raporu gecikmesi (R_GEC) ile denetçi görüşü (DEN_GOR) arasında pozitif ilişki bulan çoğu çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Borgi vd., 2021:1271; Gümrah ve Taç, 2022: 87; Habib vd., 2019: 32; Lee ve Jahng, 2008: 37; Merter ve Özer, 2024: 11; Oussii ve Boulila Taktak, 2018: 47; Schwartz ve Soo, 1996: 364; Soltani, 2002: 215). Olumlu görüş alamayan şirketlerde, denetçi denetim işini tamamlamak amacıyla ek zaman ihtiyaç duyabileceği için denetim raporunda gecikmeler görülmektedir. Ancak denetim görüşünün (DEN_GOR) denetim raporu gecikmesi (R_GEC) üzerinde anlamlı bir etki tespit

edemeyen bazı çalışmalardan farklılık göstermektedir (Bonson-Ponte vd., 2008: 137; Ng ve Tai, 1994: 55; Sultana vd., 2015: 82).

Tablo 6’da, denetim raporunun gecikmesi (R_GEC) üzerinde denetçi erken (ERK_DEG) ya da geç değişimin (GEC_DEG) istatistiksel olarak anlamlı bir etkisine rastlanmamıştır. Ayrıca erken veya geç ayrımı yapılmadan denetçi değişiminin denetim raporu gecikmesi üzerindeki etkisi de anlamlı çıkmamıştır. Denetçi değişikliği, denetim sürecinde denetim şirketinin yapısal istikrarını ve sürekliliğini etkilememiştir. Denetim şirketlerinin kurumsal yapı ve süreçlerinin, bireysel denetçi değişikliklerinden bağımsız olarak denetim sürecinin etkinliğini ve kalitesini sürdürübilme kapasitesine sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, denetim raporu gecikmesi (R_GEC) ile denetçi değişikliği arasında anlamlı ilişki bulunmadığını belirten bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Ng ve Tai, 1994: 55; Oussii ve Boulila Taktak, 2018: 47). Denetçi değişikliğinin denetim raporu gecikmesi üzerinde negatif bir etkisini tespit eden başka bir çalışmadan ise farklılaşmaktadır (Habib vd., 2019: 32). Denetim raporu gecikmesi üzerinde denetçinin erken ve geç değişiminin etkisini araştıran bir diğer çalışmada, erken değişim negatif ilişkili bulunurken geç değişimde anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir (Schwartz ve Soo, 1996: 364).

Tablo 6. Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Panel: Denetim Raporu Gecikmesi (R_GEC)				
	Model 1 (Tüm yıllar) (2015-2023)		Model 2 (2023 yılı hariç) (2015-2022)	
Değişkenler	Coef.	t	Coef.	t
Denetçi Görüşü (DEN_GOR)	3.3300	2.43**	4.4372	4.17***
Denetçi Erken Değişimi (ERK_DEG)	.6153	0.67	-.1841	-0.26
Denetçi Geç Değişimi (GEC_DEG)	1.3396	1.00	1.1484	1.14
Denetim Şirketi Değişimi (SRK_DEG)	-.0309	-0.03	.3231	0.38
Kaldıraç Oranı (LEV)	-1.3116	-0.97	-.1177	-0.11
Aktif Karlılık Oranı (ROA)	-18.3696	-4.54***	-12.2783	-3.86***
Büyükölçü (SIZE)	-1.2170	-5.52***	-.6376	-3.67***
Zarar (LOSS)	3.0168	3.04***	2.6050	3.36***
Dört Büyük Denetim Şirketi (BIG4)	-2.8598	-3.68***	-2.1125	-3.48***
Sabit (Cons.)	85.1282	19.67***	72.6296	21.34***
<i>Sektör Etkisi</i>		Evet		Evet
<i>Yıl Etkisi</i>		Evet		Evet
<i>Gözlem Sayısı</i>		1710		1520
<i>Şirket Sayısı</i>		190		190
<i>F testi</i>		81.50		9.94
<i>Prob>F</i>		0.0000		0.000
<i>(Adjusted) R2</i>		0.5773		0.1414

***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10'luk bir anlamlılık düzeyini göstermektedir.

Tablo 6’da denetim şirketi değişiminin (SRK_DEG), denetim raporu gecikmesi (R_GEC) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, denetim şirketi değişikliklerinin, dört büyük denetim şirketlerinden biri tarafından denetlenen işletmelerde genellikle yine dört büyük şirketlerden birini tercih etme eğilimini

yansıtmaktadır. Benzer şekilde, dört büyükler dışındaki şirketler tarafından denetlenen işletmeler de yeni denetim şirketi olarak genellikle dört büyükler dışındaki şirketleri seçme eğilimindedir. Bu sonuç, denetim raporu gecikmesi ile SRK_DEG arasında ilişki bulunmadığını belirten bazı çalışmalarla da benzerlik göstermektedir (Merter ve Özer, 2024: 11; Öztürkçü Akçay, 2022: 28). Denetçi şirketi değişikliğinin denetim raporu gecikmesi üzerinde negatif bir etkisini tespit eden Gümrah ve Taç (2022: 87) ile pozitif bir ilişki tespit eden Tuan vd. (2020: 37) çalışmalarından farklılaşmaktadır.

Tablo 6’da aktif kârlılık oranı (ROA), büyüklük (SIZE) ve dört büyük denetim şirketi tarafından denetlenme (BIG4) kontrol değişkenlerinin denetim raporu gecikmesi (R_GEC) üzerinde anlamlı negatif bir etkisi tespit edilmiştir. Yüksek aktif kârlılık oranına (ROA) sahip şirketlerin, düşük oranlı şirketlere göre raporları daha hızlı sundukları gözlemlenmiştir. İşletmenin aktif kârlılık oranı (ROA) arttıkça denetim raporunun yayınlanma süresi kısalmaktadır. Bu sonuç denetim raporu gecikmesi ile ROA arasında negatif ilişki bulan bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Astami vd., 2024: 10; Lee ve Jahng, 2008: 37; Merter ve Özer, 2024: 11; Oussii ve Boulila Taktak, 2018: 47). İşletmenin büyük olması (SIZE) da denetim raporunun yayınlanma süresini azaltmaktadır. Bu sonuç büyük şirketlerin denetim çalışmalarını küçük şirketlere göre erken tamamladığı anlamına gelmektedir. Bu sonuç denetim raporu gecikmesi ile SIZE arasında negatif ilişki tespit eden çoğu çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Abbott vd., 2012: 15; Lee ve Jahng, 2008: 37; Oussii ve Boulila Taktak, 2018: 47; Schwartz ve Soo, 1996: 364; Sultana vd., 2015: 82).

Dört büyük denetim şirketi (BIG4) tarafından denetlenen işletmeler, diğer işletmelere göre denetim raporunu daha erken tamamlamaktadır. BIG4 tarafından denetlenen işletmelerin daha hızlı raporlama süresi, bu şirketlerin daha etkili denetim süreçleri ve yüksek standartlarda profesyonel hizmet sunma kapasitelerini yansıtmakta ve denetim sürecindeki potansiyel gecikmeleri minimize etmektedir. Bu sonuç denetim raporu gecikmesi ile BIG4 arasında negatif ilişki bulan bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Cengiz, 2017: 50; Habib vd., 2019: 32; Lee ve Jahng, 2008: 37; Merter ve Özer, 2024: 11).

Zarar (LOSS) ile denetim raporu gecikmesi (R_GEC) arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif ilişki tespit edilmiştir. Zarar bildiren işletmeler, kâr bildiren işletmelere göre denetim raporunu geç tamamlamaktadır. Bu sonuç denetim raporu gecikmesi ile LOSS arasında pozitif ilişki bulan bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Abbott vd., 2012: 15; Lee ve Jahng, 2008: 37; Schwartz ve Soo, 1996: 364). Kaldıraç oranı (LEV) ile denetim raporu gecikmesi (R_GEC) arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Kaldıraç oranı ile denetim raporu gecikmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması şirketin borç seviyesinin denetim sürecinin zamanlamasını belirgin şekilde etkilemediğini göstermektedir. Bu sonuç denetim raporu gecikmesi ile LEV arasında ilişki bulunmadığını tespit eden literatürdeki bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Alkhatib ve Marji, 2012: 1347; Güleç ve Aktaş Mozeikçi, 2020: 140; Öztürkçü Akçay, 2022: 28).

Çalışmada denetçi görüşü, erken ve geç denetçi değişimi ve denetim şirketi değişiminin denetim raporu gecikmesi üzerindeki etkisine yönelik hipotez sonuçlarının özet bilgisi tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Hipotez Testi Sonuçları

Hipotezler	Beklenen Etki	Gerçekleşen Etki	Sonuç
H1: Denetçi görüşü (DEN_GOR) ile denetim raporunun gecikmesi (R_GEC) arasında pozitif bir ilişki vardır.	Pozitif ilişki	Pozitif İlişki	KABUL
H2: Denetçi erken değişimi (ERK_DEG) ile denetim raporunun gecikmesi (R_GEC) arasında negatif bir ilişki vardır.	Negatif ilişki	İlişki yok	Desteklenmedi
H3: Denetçi geç değişimi (GEC_DEG) ile denetim raporunun gecikmesi (R_GEC) arasında pozitif bir ilişki vardır.	Pozitif ilişki	İlişki yok	Desteklenmedi
H4: Denetim şirketi değişimi (SRK_DEG) ile denetim raporunun gecikmesi (R_GEC) arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.	Pozitif ilişki	İlişki yok	Desteklenmedi

Buna göre, denetçi görüşü (DEN_GOR) denetim raporunun gecikmesi (R_GEC) üzerinde pozitif etkisi nedeniyle H1 hipotezi kabul edilmiştir. Denetçinin şartlı/olumsuz/görüş bildirmekten kaçınma görüşü, denetim raporunun KAP bildirimini uzatıcı etki yapmaktadır. Buna karşın olumlu denetçi görüşü, denetim raporunun KAP'a zamanında veya daha hızlı bildirilmesini sağlamaktadır.

Denetçi değişiminin erken (ERK_DEG) ya da geç (GEC_DEG) olması denetim raporunun gecikmesi (R_GEC) üzerinde anlamlı bir etkisinin olmaması nedeniyle H2 ve H3 hipotezleri reddedilmiştir. Denetçi değişikliğinde erken veya geç ayrımı yapılmadan yapılan analizde de denetim raporu gecikmesi üzerinde anlamlı bir etkisi tespit edilememiştir.

Denetim şirketi değişimi (SRK_DEG) de denetim raporunun yayınlanma süresini etkilemediği için H4 hipotezi reddedilmiştir. Denetim raporunun KAP'a bildirim süresi, denetim şirketi değişiminden etkilenmemektedir.

6. TARTIŞMA

Bulguların değerlendirilmesi: Bu çalışmanın bulguları, denetçi görüşünün (DEN_GOR) denetim raporu gecikmesi (R_GEC) üzerinde pozitif bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Şartlı veya görüş bildirmekten kaçınma olumsuz denetçi görüşlerinin, ek inceleme, doğrulama ve değerlendirme süreçlerini gerektirdiği için denetim raporu gecikmesine neden olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, literatürdeki birçok çalışmayla uyumlu olup (ör., Borgi vd., 2021; Habib vd., 2019; Schwartz ve Soo, 1996), denetim sürecinde karşılaşılan sorunların raporların zamanında sunulmasını engellediğini göstermektedir. Şirketlerin mali durumundaki belirsizlikler, finansal tabloların eksiklikleri veya standartlara uygun olmaması gibi faktörler, bu gecikmeleri daha da artırıcı bir rol oynamaktadır.

Denetçi değişikliği (ERK_DEG ve GEC_DEG) ve denetim şirketi değişikliğinin (SRK_DEG) denetim raporu gecikmesi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmaması ise denetim şirketlerinin güçlü kurumsal yapılarının ve oturmuş süreçlerinin, bireysel değişikliklerden bağımsız olarak sürekliliği sağlayabildiğini göstermektedir. Türkiye bağlamında, denetçi değişikliklerinin genellikle BIG4 içinde veya dışında aynı tür denetim firmaları arasında gerçekleştiği ve bu değişikliklerin aynı şekilde hizmet devamlılığını sağladığı gözlemlenmiştir.

Bu durum, denetim süreçlerinde işleyiş ve uygulama tutarlılığının yüksek olduğunu ve şirketlerin denetim alışkanlıklarının belirli bir yapısal istikrar sağladığını göstermektedir.

Kontrol değişkenlerinden aktif kârlılık oranı (ROA), şirket büyüklüğü (SIZE) ve dört büyük denetim şirketi tarafından denetlenme (BIG4) faktörlerinin denetim raporu gecikmesi üzerinde anlamlı negatif bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Yüksek kârlılık oranına sahip şirketler, mali durumlarının güçlü olması ve finansal tablolarının daha şeffaf ve tutarlı yapısı sayesinde denetim süreçlerini daha hızlı tamamlamaktadır. Benzer şekilde, büyük şirketler, genellikle daha sağlam iç kontrol sistemlerine ve kapsamlı muhasebe altyapılarına sahip oldukları için denetim süreçlerinde daha az sorun yaşamaktadır. Dört büyük denetim şirketi (BIG4) tarafından denetlenen işletmelerin daha hızlı raporlama yapması ise, bu şirketlerin sahip olduğu uzmanlık, kaynakların etkin kullanımı ve yüksek standartlarda hizmet sunumuna bağlanabilir. Buna karşın, zarar eden şirketlerin (LOSS) denetim raporlarını daha geç tamamladığı görülmüştür. Zarar eden işletmelerin finansal tablolarındaki karmaşıklık, bu şirketlerin mali yapılarının daha detaylı incelenmesini gerektirmekte ve denetim sürecini uzatmaktadır. Ayrıca bu şirketlerdeki artan risk faktörleri, denetim sırasında daha fazla dikkat ve doğrulama ihtiyacı doğurarak denetim raporu gecikmesine yol açmaktadır. Bu durum, zarar eden şirketlerin finansal raporlama sürecinde, kârlı ve büyük şirketlere kıyasla daha fazla zorlukla karşılaştığını ortaya koymaktadır.

Sektörel potansiyel faydalar: Denetim raporu gecikmesini azaltmaya yönelik stratejiler hem şirketlerin itibarını hem de piyasa güvenilirliğini artırabilir. Özellikle kârlı ve büyük şirketlerde uygulanan standartların diğer şirketlere de uyarlanması önerilebilir. Ayrıca dijital denetim araçlarının yaygınlaştırılması, denetim komitelerinin etkinliğinin artırılması ve düzenleyici kurumlarla iş birliğinin güçlendirilmesi, denetim raporu gecikmelerini önleyebilir. Denetim süreçlerinde zamanlama sorunlarını minimize etmek, finansal raporlama süreçlerini hızlandırarak yatırımcı güvenini ve piyasa etkinliğini destekleyecektir.

Kritik eleştiriler: Çalışma, bağımsız değişkenlerin sınırlı bir setini (DEN_GOR, ERK_DEG, GEC_DEG, SRK_DEG) ele almış ve diğer potansiyel etkili faktörleri kapsam dışı bırakmıştır. Örneğin, denetçi deneyimi, şirket birleşmeleri, sahiplik yapısı ve iç kontrol kalitesi gibi değişkenler denetim raporu gecikmesi üzerinde etkili olabilecek unsurlar arasındadır. Ayrıca örneklem 2015-2023 yılları ile sınırlandırılmış olup, sadece finansal olmayan işletmeleri kapsamaktadır. Bu durum, elde edilen sonuçların genelleştirilebilirliğini önemli ölçüde sınırlamaktadır.

Politika önerileri: Denetim raporlarının daha hızlı ve düzenli bir şekilde teslim edilmesi için denetim süreçlerinin etkili bir şekilde planlanması gerekmektedir. Dijitalleşme ve yapay zekâ tabanlı denetim sistemlerinin kullanımı, süreçlerin verimliliğini artırabilir. Ayrıca denetim komitelerinin etkinliğinin artırılması, finansal raporlamada şeffaflığın sağlanması ve düzenleyici kurumların güçlü bir yaklaşım sergilemesi, sermaye piyasalarının güvenilirliğine ve istikrarına önemli katkılar sağlayabilir.

7. SONUÇ

Bu çalışmada, Borsa İstanbul'da (BIST) sürekli işlem gören 190 finansal olmayan işletmenin 2015-2023 yılları arasındaki verileri kullanılarak denetçi görüşünün (DEN_GOR), erken (ERK_DEG) ve geç (GEC_DEG) denetçi değişiminin ve denetim şirketi değişiminin

(SRK_DEG) denetim raporu gecikmesi (R_GEC) üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bulgular, denetçi görüşünün rapor gecikmesi üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ancak denetçi ve denetim şirketi değişikliklerinin bu süreç üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır. Aktif kârlılık oranı (ROA), şirket büyüklüğü (SIZE) ve dört büyük denetim şirketi (BIG4) tarafından denetlenme gibi kontrol değişkenlerinin, denetim raporlarının daha hızlı teslim edilmesinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın, zarar eden şirketlerde finansal karmaşıklık ve artan risk faktörleri nedeniyle rapor gecikmelerinin daha sık yaşandığı görülmüştür.

Denetim raporu gecikmesi, sektörde bilgi asimetrisine yol açarak yatırımcı güvenini olumsuz etkileyebilir. Rapor teslim süresinin diğer şirketlere göre geç olması, şirketin finansal durumu hakkında belirsizliklere yol açarak piyasada risk algısını yükseltebilir. Bu nedenle, denetim süreçlerinin etkinleştirilmesi ve raporların zamanında sunulması, sektörel güvenin tesis edilmesi ve şeffaflığın sağlanması açısından büyük bir öneme sahiptir.

Bu bulgular, sermaye piyasalarının güvenilirliğini ve şeffaflığını artırmak için politika yapıcılar ve düzenleyiciler için önemli ipuçları sunmaktadır. Dijitalleşme ve yapay zekâ tabanlı denetim araçlarının benimsenmesi, denetim süreçlerinin hızlandırılmasında rol oynayabilir. Ayrıca denetim komitelerinin daha etkin hale getirilmesi ve finansal raporlamada standartların güçlendirilmesi, rapor gecikmelerinin önlenmesine katkı sağlayabilir.

Sektörel açıdan, büyük ve kârlı işletmelerin daha hızlı denetim süreçlerine sahip olmasının sektörde bir örnek teşkil ettiği görülmektedir. Özellikle zarar eden veya küçük işletmelerin, denetim süreçlerini optimize edebilmek için iç kontrol sistemlerini ve muhasebe altyapılarını geliştirmesi gerekmektedir. Dört büyük denetim şirketi tarafından denetlenen şirketlerin daha hızlı raporlama yapması, bu firmaların denetim süreçlerindeki üstünlüklerini ve etkinliklerini ortaya koymaktadır.

Gelecek araştırmalar için denetim raporu gecikmesi üzerinde daha kapsamlı bir perspektif sunarak, denetim süreçlerinde dijitalleşmenin ve yapay zekâ tabanlı denetim araçlarının etkisinin incelenmesi önerilmektedir. Ayrıca farklı ülkelerdeki kurumsal yönetim, denetim ve işletmeye özgü faktörlerin karşılaştırılması yoluyla uluslararası bir bakış açısı geliştirilebilir.

Sonuç olarak, bu çalışma, denetim raporu gecikmesinin dinamiklerini anlamaya yönelik literatüre önemli katkılar sunmakta ve denetim süreçlerinin iyileştirilmesi için somut öneriler ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- Abbott, Lawrence J. - Parker, Susan - Peters, Gary F. (2012). “Internal audit assistance and external audit timeliness”, *Auditing*, 31(4), 3–20.
- Alkhatib, Khalid - Marji, Qais (2012). “Audit reports timeliness: empirical evidence from Jordan”, *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 62, 1342–1349.
- Ashton, Robert H. - Willingham, John J. - Elliott, Robert K. (1987). “An empirical analysis of audit delay”, *Journal of Accounting Research*, 275–292.

- Astami, Emita - Pramono, Agus Joko - Rusmin, Rusmin - Cahaya, Fitra Roman - Soobaroyen, Teerooven (2024). “Do family ownership and supervisory board characteristics influence audit report lag? A view from a two-tier board context”, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 56, 1–17.
- Bağımsız Denetim Yönetmeliği, <https://www.mevzuat.gov.tr/> (Erişim Tarihi:11/08/2024).
- Bamber, Michael E. - Bamber, Linda Smith - Schoderbek, Michael P. (1993). “Audit structure and other determinants of audit report lag: An empirical analysis”, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 12(1), 1–23.
- Bağımsız Denetim Standardı 700, <https://www.kgk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 04/05/2024).
- Bonson-Ponte, Enrique - Escobar-Rodrguez, Tomas - Borrero-Domnguez, Cinta (2008). “Empirical analysis of delays in the signing of audit reports in Spain”, *International Journal of Auditing*, 12(2), 129–140.
- Borgi, Hela - Ghardallou, Wafa - Alzeer, Maha (2021). “The effect of CEO characteristics on financial reporting timeliness in Saudi Arabia”, *Accounting*, 7(6), 1265–1274.
- Borsa İstanbul. (2023). Entegre faaliyet raporu, <https://www.borsaistanbul.com/> (Erişim tarihi: 20/06/2024).
- Cengiz, Selim (2017). “Denetim komitesi etkinliğinin denetim raporlarının yayınlanma süresi üzerindeki etkisinin incelenmesi: Borsa İstanbul’da bir uygulama”. *Mali Çözüm*, 31–60.
- Chen, Clement - Liu, Zhenfeng - Tang, Wenye - Tuo, Ling (2024). “Accounting reporting complexity, audit engagement partner mandatory rotation, and audit quality”, *Journal of Corporate Accounting and Finance*, 35(2), 157–170.
- DeAngelo, Linda Elizabeth (1981). “Auditor size and audit quality”, *Journal of Accounting and Economics*, 3(3), 183–199.
- Durand, Giselle (2019). “The determinants of audit report lag: a meta-analysis”, *Managerial Auditing Journal*, 34(1), 44–75.
- Dyer, James C. - Mchugh, Arthur J. (1975). “The timeliness of the Australian annual report”, *Journal of Accounting Research*, 13(2), 204–219.
- Ettredge, Michael L. - Li, Chan - Sun, Lili (2006). “The impact of SOX Section 404 internal control quality assessment on audit delay in the SOX era”, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 25(2), 1–23.
- Fakhfakh Sakka, Imen - Jarboui, Anis (2016). “Audit reports timeliness: Empirical evidence from Tunisia”, *Cogent Business and Management*, 3(1), 1–13.

- Güleç, Ömer Faruk - Aktaş Mozeikçi, Aysun (2020). “Denetim raporlarının yayınlanma süresinin incelenmesi: BİST şirketleri için bir uygulama”, *Mali Çözüm Dergisi*, 30(157), 125–144.
- Gümrah, Abdurrahman - Taç, Ahmet (2022). “Denetim raporu gecikmesini etkileyen faktörler: Türkiye’deki finans kuruluşları üzerine bir araştırma”, *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 78–94.
- Habib, Ahsan - Bhuiyan, Md Borhan Uddin. - Huang, Hedy Jiaying - Miah, Muhammad Shahin (2019). “Determinants of audit report lag: A meta-analysis”, *International Journal of Auditing*, 23(1), 20–44.
- Hair, Joseph F.- Black, William C. - Babin, Barry J. - Anderson, Rolph E. (2009). *Multivariate Data Analysis (7th ed.)*. Pearson Prentice Hall.
- Handoko, Bambang Leo - Deniswara, Kevin - Nathania, Christy (2019). “Effect of profitability, leverage, audit opinion and firm reputation toward audit report lag”, *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 9(1), 2214–2219.
- Harindahyani, Senny (2018). “The effect of corporate governance on audit report timeliness in Indonesia”, *Jurnal Akuntansi Bisnis*, 16(1), 80–94.
- Knechel, W. Robert - Payne, Jeff L. (2001). “Additional evidence on audit report lag”, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 20(1), 137–146.
- Lee, Ho-Young - Jahng, Geum-Joo (2008). “Determinants of audit report lag: Evidence from Korea - An examination of auditor-related factors”, *Journal of Applied Business Research*, 24(2), 27–44.
- Merter, Abdullah Kürşat - Özer, Gökhan (2024). “Audit committee and timely reporting: evidence from Turkey”, *SAGE Open*, 14(1), 1–21.
- Ng, Patrick. PH - Tai, Benjamin YK (1994). “An empirical examination of the determinants of audit delay in Hong Kong”, *The British Accounting Review*, 26(1), 43–59.
- O’sullivan, Noel (2000). “The impact of board composition and ownership on audit quality: Evidence from large UK companies”, *The British Accounting Review*, 32(4), 397–414.
- Oussii, Ahmed Atef - Boulila Taktak, Neila (2018). “Audit committee effectiveness and financial reporting timeliness: The case of Tunisian listed companies”, *African Journal of Economic and Management Studies*, 9(1), 34–55.
- Öztürkçü Akçay, Aysel (2022). “Denetim raporu gecikmesi ve denetim firması rotasyonu: Borsa İstanbul üzerine bir inceleme”. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 20(3), 18–34.
- Raweh, Nahla Abdulrahman Mohammed - Abdullah, Abdulwahid Ahmed Hashed - Kamardin, Hasnah - Malek, Mazrah (2021). “Industry expertise on audit committee and audit report timeliness”, *Cogent Business and Management*, 8(1), 1–20.

- Schwartz, Kenneth B. - Soo, Billy S. (1996). “The association between auditor changes and reporting lags”, *Contemporary Accounting Research*, 13(1), 353–370.
- Shuraki, Mojtaba Golmohammad - Pourheidari, Omid - Azizkhani, Masoud (2021). “Accounting comparability, financial reporting quality and audit opinions: Evidence from Iran”, *Asian Review of Accounting*, 29(1), 42–60.
- Soltani, Bahram (2002). “Timeliness of corporate and audit reports: Some empirical evidence in the French context”, *The International Journal of Accounting*, 37(2), 215–246.
- SPK. (2013). *Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1)*, <https://www.mevzuat.gov.tr/> (Erişim tarihi: 05/06/2024).
- Sultana, Nigar - Singh, Harjinder - Van der Zahn, J-L. W. Mitchel (2015). “Audit committee characteristics and audit report lag”, *International Journal of Auditing*, 19(2), 72–87.
- Tanyi, Paul - Raghunandan, Kannan - Barua, Abhijit (2010). “Audit report lags after voluntary and involuntary auditor changes”, *Accounting Horizons*, 24(4), 671–688.
- Tuan, Koray - Memiş, Mehmet Ünsal - Kaygusuz, Faruk - Chegini, Zeinab (2020). “Audit Report Delay and Audit Firm Rotation in Turkey”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(1), 29-41.
- Türk Ticaret Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 15/09/2024).
- Whittred, Greg P. (1980). “Audit qualification and the timeliness of corporate annual reports”. *Accounting Review*, 55(4), 563–577.